

VERKSAMHETSPLAN 2019

Östra Sveriges Luftvårdsförbund

Box 38145

100 64 Stockholm

Besöksadress: "Fatburen", Södermalmsallén 36, 5 tr.

Kontakt: förbundssekreterare Frida Eik Kvarnström

tel 08-5800 2101

e-post: frida.eik-kvarnstrom@oslvf.se

www.oslvf.se

Innehåll

Inledning -----	3
Utsläpp, mätningar och modeller -----	3
Årsmöte -----	3
Styrelse -----	4
Presidium -----	4
Beredningsgrupp -----	4
Kontaktombud -----	4
Sammanträdestider år 2019 -----	5
Medlemskontakter -----	5
Verksamhet -----	6
Basprogram -----	6
Tilläggsprogram -----	8
Nya medlemmar -----	9
Kommunikation -----	9
Informationsinsatser -----	10
Samarbete med andra miljöövervakningsförbund -----	10
Hemsidor -----	10
Luftvårdsdag 2019 -----	10

Inledning

Förbundet har bildats för att bidra till en förbättrad luftkvalitet inom dess geografiska utbredning. Det förutsätter att de åtgärder som vidtas för att uppnå förbättrad luftkvalitet vilar på en faktabaserad grund.

Förbundet ska så långt som möjligt, till skälig kostnad, tillhandahålla underlag till sina medlemmar samt andra aktörer som påverkar luftens kvalitet samt att med information påverka olika aktörer i en positiv riktning.

Östra Sveriges Luftvårdsförbund övervakar luftens kvalitet och kan beräkna miljökonsekvenser av nya vägar, industrietableringar och ny bebyggelse

Genom samverkan i Luftvårdsförbundet kan de fyra länens kommuner, landsting och andra aktörer skapa sig en bra bild av luftens kvalitet. Det är inte praktiskt eller ekonomiskt möjligt för varje kommun att hålla sig med den kompetens eller ha de resurser som fordras för att bygga upp en egen organisation som mäter, övervakar och beräknar luftens kvalitet och exponering. Östra Sveriges Luftvårdsförbund samlar krafterna för en effektiv övervakning av luftkvaliteten i Södermanlands, Stockholm, Uppsala och Gävleborgs län.

Utsläpp, mätningar och modeller

Det konkreta arbetet med luftvård och övervakning av luftens kvalitet består huvudsakligen av tre Systemverktyg:

- inventeringar av utsläppskällor
- mätningar av luftkvalitet och meteorologi
- modeller för spridning av luftföroreningar

Kartläggningen av utsläpp av luftföroreningar och insamlandet av informationen i utsläppsdata-baser är grunden i arbetet. Ju mer detaljerad och omfattande information som finns om källorna och deras utsläpp, desto bättre och mer riktat kan olika åtgärder prioriteras och genomföras. Att kontinuerligt mäta meteorologi och halter av föroreningar ger en bild av spridningsförhållanden och luftens status och kvalitet. Det är också viktigt att kontinuerligt mäta import av luftburna föroreningar till regionen för att veta hur lokala utsläpp samverkar med nationella och internationella föroreningar. Med meteorologi och utsläpp som indata till olika modeller kan spridningen av olika luftföroreningar beräknas och i nästa led exponeringen för människor och miljö. Även effekter av olika åtgärder kan utvärderas och följas upp.

Årsmöte

Årsmötet sammanträder 1 gång/år före april månads utgång. Extra årsmöte kan sammankallas av styrelsen om behov föreligger.

Årsmötet 2019 kommer att hållas 12 april kl. 10.00.

Kansliet ansvarar för att kallelse och handlingar utsänds i tid och i enlighet med stadgarna till medlemmarnas valda årsmötesombud samt till styrelse och beredningsgrupp.

Vid årsmötet hålls ett föredrag av inbjuden föreläsare.

www.oslvf.se/verksamhet/arsstamma

Styrelse

För år 2019 planeras fyra ordinarie styrelsemöten, två under våren och två under hösten. Extra styrelsemöten kan läggas in vid behov.

Kansliet ansvarar för utskick av kallelse och dagordning till förbundets styrelsemöten samt mötesprotokoll.

<http://www.oslvf.se/verksamhet/styrelse/>

Presidium

Presidiet (ordförande, vice ordförande och förbundssekreterare) träffas c:a en vecka före varje styrelsemöte samt efter behov. Då kanslifunktionen är gemensam för luftvårdsförbundet och Svealands kustvattenvårdsförbund samordnas de båda förbundens presidier för hantering av förbundsadministrativa frågor.

Kansliet ansvarar för utskick av kallelse och dagordning till förbundets presidiermöten.

Beredningsgrupp

Beredningsgruppens håller möten cirka tre veckor före förbundets styrelsemöten samt därutöver efter behov under året. Gruppens funktion är att bereda ärenden inför styrelsens möten samt att vara idégenerator till förbundets verksamhet.

Kansliet ansvarar för utskick av kallelse och dagordning till förbundets beredningsgruppsmöten samt protokoll.

www.oslvf.se/verksamhet/beredningsgrupp

Kontaktombud

Förbundets har minst ett kontaktombud hos varje medlemsorganisation. Som förbundets kontaktombud ansvarar man för uppdatering av förbundets emissionsdatabas, samt att inom den egna organisationen föra vidare information om förbundets verksamhet och aktuella luftvårdsfrågor. Kontaktombuden lyfter även medlemsorganisationernas behov och önskemål på förbundets verksamhet.

Under år 2019 ska sedvanlig planering göras för att hålla två möten med kontaktombuden. Dessa möten har karaktären av halvdagsseminarium där inbjudna gästföreläsare i utbildningssyfte presenterar aktuella luftvårdsfrågor, informerar om pågående verksamhet inom förbundet, och lämnar utrymme för diskussioner kring för medlemmarna angelägna luftvårdsfrågor.

Till kontaktombudsmöten kallas även styrelse och beredningsgrupp. Kansliet ansvarar för kontaktombudsmötenas program, inbjudan och dokumentation, samt att hålla förteckningen över ombud uppdaterad på bl a förbundets hemsida. www.oslvf.se/verksamhet/kontaktombud

Sammanträdestider år 2019

Årsmöte

12 april	10.00	Saturnus konferens

Styrelse

14 februari	10.00
21 mars	10.00

Presidiet

31 januari	09.15
14 mars	09.15

Beredningsgrupp

10 januari	13.15
7 mars	13.15

Kontaktombudsträff

3 juni

Medlemskontakter

Kansliet kommer fortlöpande ha kontakt med medlemmarna om vad nyttan av att vara medlemmar och på vilket sätt man som medlem har möjlighet att påverka förbundets verksamhet genom att delta på t.ex. kontaktombudsträffar. Under 2019 ska kommunikationen av den kunskap förbundet innehar tydliggöras och tillgängliggöras.

Kontaktombuden hos medlemmarna ska vara väl informerade om förbundet och hur de kan dra nytta av detta, men även att vi som förbund behöver dem som en kanal för att nå ut med kunskap.

Ett nyhetsbrev kommer regelbundet att ges ut med ambitionen om 1-3 gånger per år med aktuella händelser inom luftmiljöövervaknings-området och om förbundets aktiviteter.

Luftvårdsförbundets hemsidor är i övrigt medlemmarnas huvudsakliga informationskanal. Förbundet har en egen hemsida, www.oslvf.se, med förbundsadministrativ information. Mät- och modelldata redovisas på www.slb.nu/lvf. Även andra informationsinsatser kan förekomma.

Verksamhet

Basprogram

I basprogram ingår mätningar, drift av mätstationer, realtidsrapportering av mätdata via internet, underhåll av mätdatabaser och emissionsdatabaser, kvalitetskontroller av data samt systemadministration (licensavgifter, support, utveckling mm).

Av tabellen nedan framgår vid vilka mätstationer i luftvårdsförbundets system som olika luftföroreningar kommer att mätas. Dessa mätningar fyller en viktig funktion för hela regionen eftersom de bl.a. mäter importen av luftföroreningar till regionen och anger de bakgrundshalter till vilka de lokala haltbidragen adderas.

Bakgrundsstationer	NOx	NO ₂	SO ₂	PM10	PM 2,5	PM 0.1	Sot	O ₃
<i>Urban bakgrund</i>								
Torkel Knutsson ¹	X	X	X	X	X	X	X	X
Uppsala	X	X		X	X			
Kanan (SLB-analys)	X	X						
<i>Regional bakgrund</i>								
Norr Malma ¹	X	X		X	X			X
Norunda -	X	X		X	X	X	X	

¹⁾ även meteorologiska mätningar

Nedan anges de meteorologiska mätstationer som genererar mätdata för modellberäkningar och som ingår i luftvårdsförbundets regionala system.

Meteorologistationer	Mast (m)	Hor. Vind	Vert. vind	Vind-riktning	Abs. Temp	Diff. Temp	Nederbörd	Rel. fukt.	Glob. stråln
Marsta, Uppsala	30	X	X	X	X	X	X	X	X
Norr Malma, Norrtälje	24	X	X	X	X	X	X	X	X
Högdalen, Stockholm	50	X	X	X	X	X	X	X	X
Eskilstuna	10	X	X	X	X	X			X

Nedan anges dessutom lokala mätstationer som november år 2017 drivs av SLB- och som är viktiga referensstationer till luftvårdsförbundets regionala mätprogram.

Lokala och nationella stationer	NOx	NO ₂	PM10	PM2,5	Antal Partiklar	Sot	CO	O ₃
Lokala stationer								
<i>Stockholm</i>								
Hornsgatan	X	X	X	X	X	X	X	X
Sveavägen	X	X	X	X			X	
S:t Eriksgatan	X	X	X					
Folkungagatan	X	X	X	X				
<i>Trafikverket</i>								

E4, Essingeleden	X	X	X	X				
E4, Skonertvägen	X	X	X					
<u>Uppsala</u>								
Kungsgatan	X	X	X	X				
<u>Södertälje</u>								
Turingegatan	X	X	X					
Birkakorset			X					
<u>Sollentuna</u>								
E4, Häggvik	X	X	X	X				
Edsberg-Danderydsvägen			X	X				
Eriksbergsskolan			X	X				
Ekman's väg			X	X				
<u>Botkyrka</u>								
E4, Hågelbyleden	X	X						
<u>Gävle</u>								
Södra Kungsgatan	X		X	X				
<u>Solna</u>								
Råsundavägen	X	X	X	X				

Samverkan genom regionala och lokala mätprogram medför att antalet mätstationer uppfyller minimikraven om antalet provtagningsplatser som ska finnas inom ett samverkansområde med ca 3 miljoner invånare enligt 12 § NFS 2016:9

Emissionsdatabaser

För verksamhetsområdet finns en emissionsdatabas som omfattar 50 kommuner. SLB-analys har utarbetade rutiner för uppdatering av den regionala emissionsdatabasen. SLB-analys ansvarar för strukturen och kvaliteten i emissionsdatabasen och uppdaterar alla underordnade databaser innehållande emissionsfaktorer och tidsprofiler. Detta sker rent praktiskt en gång per år men SLB-analys arbetar kontinuerligt med att utvärdera och förbättra emissionsfaktorer. Målsättningen är alltid öka kvaliteten och detaljeringsgraden i emissionsdatabasen.

Kommunernas och Länsstyrelsernas uppdatering och genomgång av emissionsdatabasen sker under hösten. Förbundets kontaktombud hos medlemmarna sköter inmatning av emissionsdata. Efter uppdateringsperioden genomför SLB-analys kvalitetskontroller för att säkerställa kvaliteten på de data som lagts in av förbundets medlemmar.

Under år 2019 planeras en utbildning för kontaktombuden i för att underlätta uppdateringen av emissionsdatabasen. Det är många nya kontaktpersoner i kommunerna varför en samordnad utbildningsinsats planeras.

Modeller

I huvudsak används olika typer av spridningsmodeller som alla ingår i SMHI's system Internet Airviro och Simair.

Airviro vindmodell

Luftföroreningar påverkas av olika meteorologiska processer. Vindar transporterar föroreningar, turbulensen blandar och späder dem. Airviro använder en vindfältmodell baserad på Danard (1977) för att beräkna de vindfält som används av spridningsmodellerna.

SMHI-Airviro gaussmodell

Gaussmodellen används för att beräkna halter av föroreningar ovan mark (öppet landskap) eller tak (bebyggelse). Beräkningshöjden är satt till 2 m som standardvärde, men användaren kan specificera andra värden. Spridningen från varje enskild källa beskrivs i modellen med hjälp av en Gaussisk plymmodell.

Airviro OSPM

I tätbebyggda områden beskriver gaussmodellen halter av luftföroreningar i taknivå. För att beräkna halten nere i gaturum kompletteras därför gauss-beräkningarna med beräkningar med gaturumsmodeller.

Bebyggelsefaktorn, dvs. om gaturummet är slutet samt dess dimensioner, spelar stor roll för gatuventilationen och därmed för haltnivåerna. SMHI Airviro OSPM används för att beräkna luftföroreningshalter och dess fördelning i gaturum både för enkelsidig och dubbelsidig bebyggelse. Airviro OSPM implementerades i systemet år 2014 och har testats under våren år 2015. Airviro Gauss och Airviro OSPM utgör tillsammans en motsvarighet till SMHI Simair OSPM-modell. Det är en klar fördel att modellerna ligger inom samma system då det effektiviserar framtagande av beräkningsresultat.

CFD-modeller (CFD=Computational Fluid Dynamics) är avancerade modellverktyg som kan användas för att beräkna luftföroreningshalter i miljöer med komplicerad geometri som t.ex. stadsbebyggelse, vägbroar eller tunnelmynningar. CFD-beräkningar används som ett komplement till mer traditionella modellberäkningar såsom t.ex. gaussmodeller. CFD modellering utförs av SLB-analys med modellen MISKAM.

I alla spridningsmodeller baseras beräkningarna på meteorologiska data som genererats av en diagnostisk vindmodell. Indata till vindmodellen är meteorologiska mätningar i ett antal punkter. Den gaussiska modellen används främst för scenarioräkningar i samband med miljö- och hälsokonsekvensutredningar av olika slag. Beräkningarna med modeller valideras löpande mot uppmätta data. Den största osäkerheten utgörs ofta av kvaliteten på indata, främst emissionsdata.

Tilläggsprogram

Styrelsen har beslutat att 2019 genomförs två tilläggsprogram:

Mätningar av bensen kommer att utföras inom förbundets verksamhetsområde 2019.

Halterna av bensen mättes senast 2011 och behöver följas upp enligt lagkrav. Bensen tillhör gruppen flyktiga organiska ämnen (VOC) och är en cancerframkallande substans som förekommer i bensen. Bensen kan även nybildas vid förbränningsprocesser och det förekommer även avdunstning från bränslesystem och tankstationer. Den dominerande källan är vägtrafiken men även vedförbränning kan ge upphov till bensen.

SLB-analys kommer att genomföra provtagning under en vecka per månad under 8 månader som är relativt jämt fördelade över året för att uppfylla kravet på tidstäckning för indikativa mätningar. Enligt föreskrifterna ska indikativa mätningar ske på en mätplats under minst 14 % av ett år, d v s minst 51 dagar.

Ett ytterligare tilläggsprogram är en utveckling av emissionsdatabasen som förbundet bidrar till.

Emissionsdatabasen byggdes upp under åren 1992-1994. Denna struktur är i grunden bra men behöver moderniseras och förbättras för vägtrafiken. Hanteringen och uppdateringen av emissionsdata i databasen har i nuläget vissa begränsningar. För att förbättra emissionsdatabasen, samt underlätta uppdateringen behövs strukturen på databasen göras om.

Den nya strukturen innebär att kopplingen mellan vägklasserna i emissionsdatabaserna och Nationella VägDataBasen (NVDB) kommer förbättras. Vilket kommer underlätta uppdateringen av trafikdata mot NVDB. I dagsläget finns bara trafikflöden för det statliga vägnätet i NVDB, men utvecklingen är att även kommunala trafikflöden ska finnas tillgängligt. Vägdata såsom skyltad hastighet, vägsträckning med mera finns redan nu för både statliga och kommunala vägar. Tidigare har det legat på kommunerna att utöver punkt- och areakällor även uppdatera vägtrafiken årligen. I och med planerad EDB-utveckling kommer SLB-analys ta över den årliga uppdateringen av vägtrafiken. Till en början kommer kommunerna vara tvungna att skicka in trafikunderlag till SLB-analys i form av t ex kartor, excel- eller shaperfiler. Men på sikt, när även kommunala trafikflöden lagras i NVDB, kommer SLB kunna uppdatera all trafik utan arbetsinsatser från enskilda medlemskommuner. För medlemmarna är uppdatering av den lokala trafiken det mest arbetskrävande och dessutom upplevs den som svår och krånglig.

Den nya strukturen medför även en EDB som är mycket mer flexibel, t ex vad gäller beskrivningen av hur stor andel av trafiken på en viss vägsträcka utgörs av tung trafik eller hur andelen fordon med dubbdäck varierar mellan olika kommuner eller gator. Detta i och med att man för varje väglänk kan specificera önskad fordonssammansättning och dubbdäcksandel. Även beskrivningen av hur trafiken varierar över dygnet eller över året underlättas. I dagsläget är t ex tungtrafikandelen låst i vissa klasser såsom 1 %, 4 %, 7, %. Dubbdäcksandelen är t ex densamma för alla innerstadsgator. Den nya strukturen skapar flexibilitet och minskar osäkerheter i beräkningsresultaten.

I samband med utvecklingen av EDB kommer även byte av koordinatsystem ske, från RT90 2,5 gon V till Sweref 99 TM dvs. en övergång från gårdagens till dagens nationella referenssystem. Sweref 99 TM används i Sverige för de nationella databaserna och de allmänna kartorna. Geografisk information som produceras av t ex Lantmäteriet, SGU och SMHI redovisas i detta system.

Nya medlemmar

Förbundet kommer att genom nya kommunikationsinsatser också försöka nå nya och nygamla medlemmar.

Kommunikation

Under 2019 kommer förbundets kansli och beredningsgrupp arbeta efter en fastställd kommunikationsplan. Syftet med kommunikationsplanen är att under 2019 öka tillgängligheten av förbundets mätresultat och rapporter för flera. Den tydligaste inriktningen kommer att vara förbundets fackliga texter som ska kompletteras med sammanfattningar och i vissa henseende omformuleringar av tidigare texter för att bättre anpassas till en bredare målgrupp. Texterna kommer att användas både på hemsida, vid sammanträden och en tryckt broschyr. Som en del i kommunikationsplanen kommer det även göras en nuläges analys av hur, när och var de befintliga resultaten från förbundens mätningar och rapporter används. Arbetet med kommunikationsplanen kommer vara baserad på inhämtade svar vid frågeställningar i nulägesanalysen. Vid slutet av 2019 kommer en utvärdering av insatsen göras.

Informationsinsatser

Förbundet kommer att arbeta med att tydliggöra information och kontinuerligt arbeta med att vara en synlig och lyfta förbundets inhämtade kunskap i nätverk med aktörer inom luftvårdsarbete.

Samarbete med andra miljöövervakningsförbund

Genom att det gemensamma kansliet med Svealands kustvattenvårdsförbund har de två förbunden ett naturligt nära samarbete.

Därutöver är det önskvärt att utveckla samarbetet med andra Svenska regionala miljöövervakningsförbund om det kan leda till samverkan och nyttjande av varandras resurser för gemensamma ändamål. Även under 2019 kommer förbundet medverka vid de möten Naturvårdsverket och t ex SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) arrangerar för kommuner och regioner.

Hemsidor

Förbundets webbsajt www.oslvf.se kommer under året genomgå en teknisk uppdatering som krävs för att hemsidan ska vara kompatibel med nya applikationer.

Luftvårdsdag 2019

En regional luftvårdsdag planeras till ett datum mellan 6-10 maj 2019. Detta har tidigare har varit ett mycket uppskattat evenemang. Det är också ett mycket bra sätt att arbeta med kommunikation av förbundets kärnfråga och för att stärka arbetet tillsammans med andra aktörer inom luftvårdsarbetet.